

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Дручек Олени Михайлівни на тему «Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право

Вивчення тексту дисертації, автореферату та опублікованих наукових праць здобувача, дає підстави для представлення розгорнутої характеристики основних результатів дисертаційного дослідження та визначення його відповідності критеріям, які викладені у «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника».

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Основною метою реформи МВС, яка здійснюється в Україні, є створення поліції нового зразка, здатної якісно виконувати поставлені перед нею завдання у відповідних сферах суспільного життя. Однією з таких сфер є забезпечення прав і свобод дитини, яке здійснюється у контексті реалізації державної ювенальної політики. Наразі міжнародне право визнає дітей цивілізаційним ресурсом людства та закріплює зобов'язання для держав надавати дітям усе найкраще з того, що вони мають. Проблематика забезпечення прав і свобод дитини в Україні є вельми своєчасною з огляду на зміст міжнародно-правових зобов'язань нашої держави у галузі міжнародного права прав дитини. Розглядаючи систему органів і установ, на які покладається виконання завдання забезпечення прав і свобод дитини, слід враховувати, що до неї належить і Національна поліція України.

Цінність дисертаційної праці Олени Михайлівни Дручек «Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини» підсилюється тим фактом, що зазначена проблематика до цього часу комплексно не досліджувалася, а структура

служби ювенальної превенції Національної поліції України перебуває у періоді структурно-організаційного становлення. Отже, опрацювання зазначеної проблеми є своєчасним та важливим для формування об'єктивної і виваженої оцінки стану і перспектив реформування системи МВС та реалізації Нацполіцією покладених на неї завдань.

Актуальність дослідження підтверджується також тим, що дисертацію Олени Михайлівни Дручек виконано відповідно до положень Стратегії національної безпеки Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 25.08.2015 р. № 501), Концепції першочергових заходів реформування МВС (розпорядження Кабінету міністрів України від 22.10.2014 р. № 1118-р.), Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення ОВС України на період 2015-2019 рр. (Наказ МВС України від 16.03.2015 р. № 275), плану НДДР Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування ОВС в умовах розгортання демократичних процесів у державі» та плану наукової роботи кафедри адміністративного права та адміністративного процесу ОДУВС «Забезпечення прав і свобод людини в сучасних умовах адміністративно-правовими засобами».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна забезпечується кількома чинниками – зокрема, широтою і різноманітністю опрацьованої джерельної бази, критичним аналізом нормативно-правових актів, веденням коректної полеміки, вдалою і продуманою логікою викладення матеріалу, яка дозволила автору повністю виконати поставлені у вступі до роботи дослідницькі завдання (стор. 26-27). Їх реалізацію підтверджує також аналіз проміжних висновків до розділів та загальних висновків дисертації.

Обґрунтованість та достовірність основних наукових положень дисертації, одержаних результатів підтверджується також використанням найбільш оптимальних підходів, прийомів та методів дослідження (стор. 28),

комплексне застосування яких уможливило системний підхід та вивчення проблем у єдності їх соціального змісту та юридичної форми.

Інформаційною базою дослідження стали закони України, міжнародно-правові акти, нормативно-правові акти органів виконавчої влади, МВС та Національної поліції України, результати аналізу наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених, аналітичні дані та результати власного соціологічного опитування (анкетування).

Звертає на себе увагу перелік використаних автором джерел, відповідність якого потребам дослідження, як відомо, є важливою запорукою обґрунтованості отриманих результатів та висновків. Автор опрацювала 337 джерел, серед яких представлені праці не лише юристів, спеціалістів у сфері адміністративного права, а також спеціалістів у галузі теорії держави та права, міжнародного права, конституційного права України, філософії, соціології, педагогіки, політології, кримінології тощо, що дозволяє зробити висновок про міждисциплінарний характер представленої дисертації.

Тему дослідження розглянуто всебічно та докладно. Логічна структура роботи визначається її метою та сформульованими науково-практичними завданнями. Основні наукові результати дослідження отримані дисертантом особисто і характеризуються науковою новизною.

Визнаючи наукову новизну рецензованої роботи, слід вказати, що дисертація Олени Михайлівни Дручек є однією з перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці спроб комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень правової науки та на системному рівні виявити, описати і пояснити поняття адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини.

Низка теоретичних положень, висновків і рекомендацій дисертантки мають наукову новизну і практичну значимість, цілком достатні для роботи рівня кандидатської дисертації. Положення, які висуваються на захист (стор.

28-30), загалом вдало структуровані відповідно до встановлених вимог, є новими або містять значну частку новизни.

До найбільш суттєвих наукових положень, висновків і рекомендацій слід віднести:

1) обґрунтування визначення поняття «адміністративно-правовий статус НП України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини» у розумінні законодавчо урегульованої системи елементів цільового, організаційного та компетенційного характеру, які визначають правове становище Національної поліції України в адміністративних правовідносинах, що мають місце у процесі її діяльності як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини;

2) здійснення ґрунтовного аналізу національного законодавства, відомчих нормативно-правових актів на предмет закріплення у них елементів адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини та розкриття змісту зазначеного поняття;

3) аргументацію необхідності удосконалення адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини шляхом внесення змін і доповнень до чинного законодавства, розробки підзаконних нормативно-правових актів, змістом якого було би закріплення елементів адміністративно-правового статусу служб і підрозділів Нацполіції як суб'єктів забезпечення прав і свобод дитини, та формулювання конкретних пропозицій щодо цього (підрозділ 3.2, с. 181-183).

Здобувачкою досліджено генезу прав дитини та виділено чотири основні етапи розвитку міжнародної системи захисту прав і свобод дитини (стор. 34-36); запропоновано уточнені визначення понять прав дитини, свобод дитини та інтересів дитини (стор. 43, 46, 47); узагальнено наукові погляди на поняття забезпечення прав і свобод людини, на підставі чого сформульовано визначення та розкрито зміст понять забезпечення прав і свобод дитини, механізму забезпечення прав і свобод дитини (стор. 50, 58).

Заслугує на увагу сформульоване дисертанткою визначення поняття адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта

забезпечення прав і свобод дитини (стор. 70). У роботі аргументовано доведено, що елементами адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини є переважно адміністративно-правові норми, які визначають та закріплюють: у межах цільового блоку – мету, цілі, принципи діяльності Національної поліції України у зазначеній сфері; у межах організаційного блоку – структуру Національної поліції України, її служб і підрозділів, їх організаційне підпорядкування; контроль за організацією і діяльністю; спеціальні процедури, форми і методи діяльності; у межах компетенційного блоку – завдання, функції; права, обов'язки та відповідальність її посадових осіб у зазначеній сфері.

Автором обґрунтовується теза про те, що завдання забезпечення прав і свобод дитини виконують усі служби і підрозділи Нацполіції, проте органом зі спеціальною компетенцією у зазначеній сфері є служба ювенальної превенції Національної поліції України. З'ясовано, що чинне законодавство закріплює окремі елементи адміністративно-правового статусу підрозділів ювенальної превенції, а саме: завдання, повноваження, основні напрями роботи. Є слушною пропозиція дисертантки стосовно доцільності виділення повноважень працівників служби ювенальної превенції, а саме: а) повноважень загального характеру; б) повноважень у межах заходів щодо встановлення місцезнаходження дитини, яка зникла безвісти; в) повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них; г) повноважень у межах ведення профілактичного обліку дітей.

Одним із надбань дисертації є те, що автором виявлено і проаналізовано наявні проблеми у функціонуванні служби ювенальної превенції, на підставі чого обґрунтовано пропозиції щодо розширення її функцій і збільшення обсягу повноважень.

У дисертації удосконалено визначення понять форм (стор. 128) і методів (стор. 144) діяльності Національної поліції України як суб'єкта

забезпечення прав і свобод дитини, а також поняття превентивної діяльності Національної поліції України у середовищі дитини та (стор. 141)

Дисертантка дослідила основні напрями адміністративно-правового регулювання діяльності поліції, інших спеціалізованих органів і установ у справах дітей у країнах-членах ЄС (Болгарія, Великобританія, Польща, Франція, ФРН) і США (підрозділ 3.1.) та довела важливість використання на національному ґрунті кращих здобутків зарубіжного досвіду організації зазначеної діяльності, а саме: 1) зосередження управлінських повноважень у межах компетенції спеціалізованих органів і установ; 2) організація виконання завдання забезпечення прав і свобод дитини спеціальними суб'єктами у контексті здійснення широкомасштабних заходів соціально-економічного та освітньо-виховного характеру; 3) здійснення превентивної роботи у середовищі дитини у формі загальнодержавних довгострокових програм; 4) законодавче визнання сімейного насильства проти дитини проблемою державного рівня та організації адекватної протидії зазначеному явищу та ін.

Слушним слід визнати запропоновані автором основні напрями удосконалення адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини, а саме: 1) утвердження нового формату сприйняття суспільством і державою прав та свобод дитини, визнання їх забезпечення складовою державної політики і сферою активної співпраці органів влади та громадянського суспільства; 2) формування правових підходів до виконання завдання забезпечення прав і свобод дитини державою, її органами та посадовими особами; 3) удосконалення чинного законодавства з питань діяльності Національної поліції України у цілому та у сфері забезпечення прав і свобод дитини, зокрема; 4) удосконалення організаційно-правових засад діяльності служби ювенальної превенції.

Дисертація містить низку інших аргументованих загальнотеоретичних і прикладних пропозицій, які сприймаються позитивно і можуть бути

використані у процесі удосконалення законодавства та правозастосовної практики у сфері забезпечення прав і свобод дитини. Маємо надію, що вони слугуватимуть основою для подальших наукових розробок зазначеної проблематики.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих автором працях. Основні висновки та положення дисертаційного дослідження оприлюднені у двадцяти чотирьох наукових працях здобувача, зокрема, колективній монографії (у співавторстві з науковим керівником); п'ятьох статтях у наукових фахових виданнях України; одній статті у зарубіжному науковому виданні; сімнадцятьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях і круглих столах. У сукупності з авторефератом друковані праці здобувачки достатньо повно відображають зміст основних положень і висновків дисертаційного дослідження та дозволяють науковій громадськості ознайомитися з ними.

Слід наголосити на тому, що зміст автореферату є ідентичним із основними положеннями дисертації.

Значущість результатів дослідження для науки і практики. Наукова цінність поданої до захисту дисертаційної роботи визначається поглибленням існуючих теоретичних положень та розробленням науково-практичних рекомендацій щодо адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини.

Робота сприятиме поглибленню наукових знань, заповненню наявних прогалин у науці, а також практиці діяльності Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод дитини.

Матеріали дисертації можуть бути використані: у науково-дослідній роботі – для подальших наукових досліджень теоретичних та практичних проблем забезпечення НП України прав і свобод дитини (підтверджено актом впровадження у науково-освітню діяльність Одеського університету внутрішніх справ від 22 червня 2018 р.); у законодавчій сфері – для розробки нових та внесення змін і доповнень у чинні нормативно-правові акти (підтверджено

листом з Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України від 06 липня 2015 р.); у правозастосовній діяльності – з метою удосконалення практичної діяльності підрозділів і служб Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод дитини (підтверджено актом впровадження у діяльність Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України від 17 липня 2018 р.); у освітньому процесі (підтверджено актом впровадження у освітню діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ від 12 червня 2018 р.).

Оформлення дисертації. Дисертаційна праця О.М. Дручек оформлена згідно з нормативними вимогами і стандартами, які передбачені для такого виду досліджень. Робота написана державною мовою з дотриманням наукового стилю, що оптимально поєднує складові представленого дослідження. Положення, висновки та пропозиції, що містяться у представленій роботі, характеризуються завершеністю, аргументованістю та послідовністю.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Віддаючи належне позитивним сторонам дисертації О.М. Дручек, слід зазначити, що вона не позбавлена деяких зауважень, неточностей та інших суперечливих положень, а саме:

1. Автором значну увагу приділено дослідженню поняття та розкриття змісту принципів діяльності Національної поліції України (підрозділ 2.1.) з подальшим формулюванням поняття «принципи діяльності служби ювенальної превенції» (стор. 93). Проте, на нашу думку, недостатнім здається обґрунтування пропозиції закріплення у статутних актах служби ювенальної превенції сформульованого автором переліку принципів.

2. Здійснюючи характеристику основних напрямів діяльності служби ювенальної превенції, дисертант, на нашу думку, недостатньо уваги приділила повноваженням зазначеної служби щодо протидії домашньому насильству проти дитини.

3. Дисертантці варто було б використати більш серйозну емпіричну базу для обґрунтування пропозиції щодо необхідності розширення статусу Управління ювенальної превенції до статусу окремого департаменту у структурі Національної поліції України та пропозиції стосовно збільшення кількості працівників підрозділів ювенальної превенції у розрахунку 1 працівник на 2 тисячі дітей.

4. Вважаємо, що в деяких місцях робота переобтяжена поглядами, підходами, оцінками різних дослідників, які варто було б чіткіше пов'язати з авторськими узагальненнями, адже це переносить власні авторські здобутки на другий план. Прикладами таких ситуацій може бути розгляд поняття ювенальної політики (підрозділ 1.1., с. 50-55), а також аналіз змісту поняття механізму забезпечення прав і свобод дитини на підставі широкого розгляду наукових позицій щодо його розуміння та складу (підрозділ 1.3., с. 57-62).

5. У підрозділі 3.1, зокрема, у частині обґрунтування тези про те, що існуючі моделі організації ювенальної поліції, інших спеціалізованих органів і установ у справах дітей у зарубіжних країнах можливо звести до трьох основних і їх класифікації, не зазначається, у якій із проаналізованих країн діє та чи інша модель.

Проте, наголосимо, що у цілому викладені зауваження не зменшують теоретичного та практичного значення результатів дисертаційної роботи, до того ж окремі з них можуть бути враховані в подальшій роботі автора.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Вивчення та аналіз дисертаційної роботи Олени Михайлівни Дручек дає змогу зробити висновок, що за своїм змістом, теоретичним рівнем і практичною значимістю вона є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання – комплексного теоретичного аналізу адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини та формулювання конкретних пропозицій щодо його удосконалення.

Дисертаційне дослідження Олени Михайлівни Дручек «Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини» виконане на належному науковому рівні і цілком відповідає п. п. 9, 10, 13 постанови Кабінету Міністрів України від 24.07. 2013 № 567 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів», із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., та наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01. 2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
кримінальної поліції ННІ № 1 НАВС
старший науковий співробітник

О.В. Максименко

